7.3.2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

O 41/2020 vp Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt kirjallista lausuntoa ja kutsunut valtiovarainministeriön kuultavaksi 10.3.2022 asiasta: *O 41/2020 vp Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus*. Valtiovarainministeriö kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi. Valiokunnan pyynnön mukaisesti valtiovarainministeriön kirjallisessa lausunnossa käsitellään erityisesti raportissa esitettyjä suosituksia ja niiden toteuttamiskelpoisuutta.

Näiden kysymysten lisäksi valtiovarainministeriö kuvaa lausunnossaan valtioneuvostotasolla tehtyä lapsibudjetoinnin kehitystyötä. Valtiovarainministeriö toteaa myös, että samasta asiasta on lausuttu 2.3.2022 valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaostolle erityisesti raportissa kuvattujen rahavirtojen realistisuuden sekä valtion talousarvioon liittyvien raportoinnin parantamistarpeiden sekä lapsibudjetoinnin näkökulmasta.

Taustaa

Tarkastusvaliokunnan julkaisussa käsitellään nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuutta ja palveluiden vaikuttavuutta. Tutkimuksessa on tarkasteltu valtion vuoden 2020 talousarviota (raportin sivun 23 mukaan vuoden 2021 talousarviota) sekä valittujen kohdekuntien tilinpäätöstietoja vuosilta 2019 ja 2020. Tutkimuksessa on analysoitu nuoriin kohdennettuja suoria ja epäsuoria rahavirtoja sekä jäsennetty rahavirtoja palvelutyypeittäin liikennevalojaottelun mukaisesti kevyisiin, tukeviin ja raskaisiin palveluihin. Tämän lisäksi tutkimuksessa on haastateltu valtionhallinnon ja kuntien edustajia sekä nuoria itseään. Budjettianalyysin tuottamaa tietoa on peilattu muuhun kvantitatiiviseen tilastoaineistoon syrjäytymisen indikaattoreista sekä kvalitatiiviseen haastatteluaineistoon ja aikaisempiin tutkimustuloksiin.

Eduskunnassa nyt käsiteltävänä olevassa tutkimuksessa on tehty monenlaisia rajauksia ja linjauksia, joiden perusteella tarkastelu on tehty. Vastaavia ratkaisuja on tehty myös valtioneuvoston kanslian asettaman lapsibudjetointia kehittäneen työryhmän työssä[1]. On keskeistä ymmärtää, että tarkastelujen tulokset heijastavat aina rajauksissa tehtyjä ratkaisuja, kuten nytkin tarkastelun kohteena olevan tutkimuksen tulokset. On tärkeää, että valitut linjaukset ja rajaukset kuvataan ja perustellaan eri tarkasteluissa (myös ilmiöbudjetoinneissa) huolellisesti. Näin erilaisten tarkastelujen tuloksia voidaan peilata tehtyihin ratkaisuihin ja siten osaltaan varmistaa, että eri näkökulmista tehtyjä tarkasteluja ei sellaisenaan verrata keskenään. Huolimaton vertailu voisi aiheuttaa virheellisiä tulkintoja. Jatkossa tämänkaltaisissa tarkasteluissa on tärkeää huomioida myös hyvinvointialueet lasten, nuorten ja perheiden palvelujen

[1] https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163541

järjestäjinä. Julkaisussa esitetään suosituksia strategiselle tasolle, palvelutuotannon tasolle sekä asiakastasolle.

Yleisesti tutkimusraportista

Valtiovarainministeriö pitää tutkimusaiheen esillä pitämistä tärkeänä. Inhimillisen kärsimyksen lisäksi lasten ja nuorten syrjäytymiseen liittyy huomattavia kansantaloudellisia kustannuksia ja muita taloudellisia menetyksiä. Julkaisussa annetut suositukset ovat sinänsä periaatteellisesti kannatettavia, ja esimerkiksi väestöryhmiin liittyviä tietotarpeita on tunnistettu muuallakin. Nykyisin kehitystyötä tehdään pääosin sosiaali- ja terveysministeriövetoisesti KUVA-työryhmässä sekä VIRTA- ja VALTAVA-hankkeissa. Yksittäistä tietoon liittyvää suositusta toimeen pantaessa on syytä tunnistaa, onko haluttua tietoa ylipäätään mahdollista saada, tai voidaanko se saada jotain muuta tietoa hyödyntämällä sekä tunnistaa tahot, jotka toimivat tiedon a) tuottajana b) kerääjänä c) jalostajana ja d) hyödyntäjänä. Erityisesti on syytä tunnistaa kaiken edellä mainitun kustannukset ja verrata niitä niihin hyötyihin, jotka voidaan saavuttaa aikaisempaa tarkemmalla tiedolla.

Tutkimuksen kvantitatiiviseen puoleen ja siitä johtuen tutkimustulosten tulkintaan liittyy joitakin varaumia. Kuten raportissa sivulla19 tuodaan esille, syrjäytymiselle ei ole tarkkaa määritelmää, eikä syrjäytymistä ehkäiseviä palveluitakaan ole määritelty yksiselitteisesti. Tästä johtuen jaottelu ehkäiseviin/tukeviin/korjaaviin palveluihin on hivenen ongelmallinen, mikä vaikeuttaa tulosten hyödynnettävyyttä. Esimerkiksi lastensuojelun palvelut hyvin toimiessaan ovat useissa tapauksessa lasten tai nuoren myöhempää palvelutarvetta ehkäiseviä tai tukevia palveluja, mutta ne on analyysissa tulkittu korjaaviksi palveluiksi.

Tutkimusraportissa tunnistetaan aito ongelma siitä, että keinot tunnistaa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ovat riittämättömät. Tämä on ongelma, jota voi osin helpottaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ml. kuraattori ja psykologipalvelujen siirtyminen osaksi hyvinvointialueiden toimintaa. Olennaista on varmistaa, että opettajille kertyvä tieto oppilaan syrjäytymisriskiin liittyen siirtyy koulu- tai opiskeluterveydenhuoltoon. Raportissa nostetaan esille tärkeitä havaintoja (esim. s. 19) keinoista, joilla voidaan vähentää riskiä lapsen/nuoren syrjäytymiselle.

Suosituksista yksityiskohtaisesti

Julkaisussa esitetään suosituksia kolmelle tasolle (1) strateginen taso, joka jakaantui kolmeen alakohtaan: 1.1 seurataan rahoitusjärjestelmän vaikuttavuutta, 1.2 suunnitellaan budjettia ja sen toteutumista ja 1.3 kehitetään johtamista yhdyspinnoilla, (2) palvelutuotannon taso (kehitetään monialasta työtä ja palvelutuotantoa) sekä (3) asiakastasolle (mukautetaan suunnitelmat asiakkaiden tarpeisiin), joihin liittyen valtiovarainministeriö lausuu seuraavaa.

1.1 Seurantajärjestelmän vaikuttavuuteen liittyvät suositukset

Pitkäjänteinen aineisto ja seuranta

Tutkimuksessa havaittiin, että vaikuttavuuden seurannassa on vielä paljon kehitettävää. Suositukset esittivät muutoksia niin järjestelmään, vaikuttavuuden seurantaan kuin eri tahojen yhteistyöhönkin. Suositusta olisi valtiovarainministeriön mielestä syytä konkretisoida edellä mainitulla tarkastelukehikolla siitä, kuka olisi tiedon tuottaja, kerääjä, jalostaja ja hyödyntäjä ja tunnistaa osapuolille aiheutuvat kustannukset ja verrata sitä saavutettaviin hyötyihin.

Vaikuttavuuden seuranta ja sen kehitysvastuun määrittäminen

Jos aihepiiriä lähdetään systemaattisesti seuraamaan, valtiovarainministeriö kannattaa raportin suositusta siitä, että samalla myös määritellään päävastuullinen taho, joka kehittää ja hyödyntää saatua tietoa pitkäjänteisesti. Tämän tahon olisi syytä olla jokin kansallisista tilastovirastoista.

Valtiovarainministeriö toteaa, että ilmiöbudjetoinneilla voidaan osaltaan edistää palvelujen vaikuttavuuteen liittyviä tavoitteita yhtenäisen tiedon lisääntymisen ja tiedolla johtamisen edellytysten parantumisen vuoksi. On huomattava, että ilmiöbudjetointien kehittäminen edellyttää pitkäjänteistä työtä ja huolellista suunnittelua. Lisäksi lapsiin ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset realisoituvat hitaasti ja vaikuttavuuden arviointi edellyttää myös erillistä vaikuttavuustutkimusta. Lisäksi vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden arviointia ja tiedon nykyistä parempaa hyödynnettävyyttä edistetään Suomessa myös muilla tavoin. Ilmiöbudjetointi (esim. talousarvion budjettianalyysi) ei myöskään korjaa toimijoiden yhteistyön ongelmia, saati palvelujärjestelmän ongelmia, vaan kunnissa ja hyvinvointialueilla kyse on toiminnan ohjaamisesta osin sisäisen laskennan sovelluksien ja osin johtamisen muiden työkalujen avulla. Riippuen käytössä olevasta (tai käyttöön otettavasta) mallista, tarkastelu ei välttämättä tuota vertailukelpoista tarkastelua kuntien tai hyvinvointialueiden kesken, mutta tarkastelu toimii kuitenkin hyvin yksittäisen toimijan päätöksenteossa. Myöskään valtion talousarvioesityksen lapsibudjetointi (ns. budjettianalyysi) ei sellaisenaan ole ratkaisu palvelujärjestelmän ongelmiin, vaikka se kokoaakin lapsiin kohdistuvat määrärahat ja tuo asian näkyväksi. Pitkällä aikavälillä lapsibudjetoinnin edelleen kehittäminen etenkin ns. toteumatietojen seurannan ja raportoinnin osalta edesauttaa aluetason ja valtakunnan tason seurannan toteuttamista ja siten entisestään parantaa tietojohtamisen mahdollisuuksia.

Yhdenmukaiset luokittelut. Ehdotettu tavoite siitä, että kuntien (jatkossa myös hyvinvointialueiden) palveluluokittelut noudattavat kansallisten suositusten mukaisia kohtuullisen pysyviä ja organisoitumistavasta riippumattomia luokituksia, on hyvä. Sen sijaan ajatus ikäryhmä- ja erityisesti yksivuotistarkasteluun pohjautuvasta talouden ja palvelujen käyttöön soveltuvasta tilastosta vaikuttaa tarpeettoman raskaalta tilastoinnilta. Valtiovarainministeriö huomauttaa, että varsinaista ikäryhmittelyä ei nykyisessä tilastoinnissa ole yhtäältä siksi, että tämä aiheuttaisi tiedon tuottajalle raskaan raportointivelvoitteen ja toisaalta siksi, että ikäryhmittäin vaadittuna tilastoidut taloustiedot olisivat oletettavasti epäluotettavat. Ikäryhmittäinen raportointivelvollisuus vaatisi hyvinvointialueiden kustannuslaskentakäytäntöjen yhtenäistämistä, mikä on yhtäältä tavoiteltavaa mutta toisaalta ristiriitaista esimerkiksi alueellisen itsehallinnon kannalta.

Valtiovarainministeriön käyttötarpeista katsottuna tilanne, että palvelujen talous- ja toimintatilasto vastaavat toisiaan ja että palveluluokalle kertyvät palvelujen kustannukset voidaan kohdistaa eri ikäryhmille palvelujen käytön perusteella, on riittävä. Oleellista on riittävän ja taloustilastointia vastaavan toimintatilastoinnin kehittäminen mieluiten rekisteriperusteisesti. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa säädetyssä ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamassa hyvinvointialueiden arviointitoiminnassa voidaan tuottaa tietoa ikäryhmätasollakin. Valtiovarainministeriö toteaa, että sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusvaikuttavuuden ohjaus, ml. vaikutusten mahdollinen ikäryhmittäinen arviointi, kuuluu säädösten mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Tiedolla johtamisen vastuiden määrittely kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspinnalla

Raportti suosittelee, että keskeiset toimijat sopivat omista ja yhteisistä mittaamistavoitteistaan ja -tavoistaan sekä jakavat tietoa säännöllisesti paitsi tulevaa suunnitellessaan myös mennyttä reflektoidessaan, mikä on valtiovarainministeriön mielestä sinänsä hyvä tavoite, mutta tavoitteen lisäksi olisi hyödyllistä miettiä, miten tavoite toimeenpannaan. Samoin suositellaan, että hyvinvointialueilta tulee edellyttää paitsi palvelu- myös kuntakohtaista tietoa siitä, mihin taloudelliset resurssit on kohdennettu. Valtiovarainministeriö huomauttaa viimeksi mainittuun liittyen, että tieto alueellisesta palvelujen käytöstä voitaisiin tuottaa rekisteripohjaisen toimintatilaston perusteella, mikä vähentäisi tiedontuottajien työmäärää.

Valtionvarainministeriö huomauttaa (viitaten raportin vaatimukseen kohdistaa kunnille ja hyvinvointialueille korvamerkittyä rahoitusta), että kunnat ja hyvinvointialueet ovat itsehallinnollisia ja niiden saama valtion rahoitus on valtaosin yleiskatteista. Paikallinen itsehallinto on perustuslaissa tunnustettu, eikä tätä periaatetta ole tarkoituksenmukaista haastaa, vaan palvelujärjestelmän toimimattomuuteen on syytä hakea muita ratkaisuja. Yleiskatteinen rahoitus ei myöskään ole este lapsibudjetoinnin toteuttamiselle, kuten valtion vuoden 2022 talousarvioesityksen lapsibudjetointia koskeva tarkastelu osoittaa.

Rahoituksen kohdistumisen tarkastelu kokonaisuutena ja pitkäjänteisesti ja **Toisistaan riippumattomat seurantaindikaattorit**

Pitkäjänteinen seurantatieto palvelujärjestelmän kokonaisuuden toimivuudesta on oleellista ja varsinkin tämänkaltaisessa ilmiössä, missä sijoitettujen eurojen ja havaittujen aikaansaatujen vaikutusten välillä voi olla vuosia. Jotta voisi arvioida suosituksen toimeenpantavuutta, suositusta pitäisi konkretisoida siltä osin, mitä tietoa varsinaisesti seurataan, kenen toimesta ja mitä ja kuka tekee, jos seurannan tulokseksi saadaan tietynlaisia havaintoja. Sama konkretisointitoive liittyy myös kohtaan **toisistaan riippumattomat seurantaindikaattorit.**

Koettujen vaikutusten tiedon kerääminen ja tiedon yhdistäminen muihin aineistoihin
Valtiovarainministeriö kannattaa annettua suositusta. Kuten edellä on todettu, esimerkiksi yhdistämällä talous- ja toimintatilastoihin kertyvää tietoa voidaan kohtuullisella hallinnollisella työllä ja kustannuksilla saada oleellista tietoa palvelujen käytöstä.

Lapsibudjetointia myös kehitetään edelleen. Valtion talousarvioesityksen lapsibudjetointia koskeva tarkastelu tuo jo sellaisenaan näkyväksi lapsi-ikäryhmään kohdistuvat valtion talousarvioesityksen määrärahat ja siten edistää osaltaan tietoon perustuvaa päätöksentekoa. On tunnistettu, että pidemmällä aikavälillä menojen ja tulojen tarkastelun lisäksi tarvitaan tietoa siitä, mitä määrärahoilla saadaan aikaan, sillä kyky seurata ja arvioida muun muassa palveluiden järjestämisestä vastaavien toimijoiden eli kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaa on järkevän ja asianmukaisen lapsibudjetoinnin peruslähtökohta. Tästä syystä valtiovarainministeriössä on juuri käynnistynyt selvityshanke, jossa tarkastellaan mm. kuntien ja hyvinvointialueiden lapsibudjetointiin ja toteumatietojen seurantaan liittyvää tietopohjaa ja sen kehittämistarpeita. Valtiovarainministeriö on päättänyt hankkia asiantuntijaselvityksen toteuttajiksi selvityshenkilöt ja selvitys toteutetaan vuoden 2022 aikana.

1.2 Suunnitellaan budjettia ja seurataan sen toteutumista

Luvun varsinaiset suositukset ovat keskimäärin epäkonkreettisempia kuin edellisessä kohdassa, joten siksi niiden toteuttamiskelpoisuuteen on vaikeampi ottaa kantaa. Esimerkiksi yhdessä laadittavaan ilmiöön kohdistuvan väestölähtöiseen budjettiin liittyen olisi hyvä määritellä, mitkä tahot muodostavat tämän

yhdessä-joukon. Jos sillä tarkoitetaan hyvinvointialueen eri organisaatiota, se on suosituksena toimeenpantavissa. Jos tällaista toimintatapaa halutaan valtion toimesta vakiinnuttaa, sitä voidaan edistää esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoministeriön johdolla käytävissä hyvinvointialueiden neuvotteluissa.

Eräs luvun suosituksista liittyy AURA-käsikirjan mukaiseen palveluluokituksen täsmentämiseen nuorten väestölähtöisen budjetin tarpeisiin. Tarkennuksia suositellaan tehtäväksi ”erityisesti nuorille tarkoitettuihin työllisyys- ja nuorisopalveluihin, joita ovat esimerkiksi nuorten työpajat, Ohjaamot sekä etsivä nuorisotyö”. Lisäksi ehdotetaan, että ”nuorille ja nuorille aikuisille suunnatut päihde- ja mielenterveyspalvelut tulisi erottaa vanhemmalle aikuisväestölle tarjottavista palveluista ja alle 18-vuotiaiden palvelut kohdentaa palveluluokan sisällä tarkemmin eri ikäryhmille.” Valtiovarainministeriö huomauttaa, että palveluluokkia on käytössä tällä hetkellä noin 70, ja niiden lisääminen aiheuttaa kustannuksia sekä tiedon tuottajille että tilaston kerääjälle, Valtiokonttorille. Jos kyseistä tietoa (esim. uusia palveluluokkia) tarvitaan jonkin päätöksenteon tueksi, pitäisi ensin selvittää, saadaanko kyseinen tieto helpommin ja luotettavammin toiminnan tilastointia kehittämällä.

Valtion vuoden 2022 talousarviossa kuvataan ensimmäistä kertaan lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelu. Tarkastelussa keskitytään lapsenoikeuksien sopimuksen kanssa linjassa alle 18-vuotiaisiin lapsiin ja heidän perheisiin kohdistuviin suoriin valtion menoihin sekä verotuksen kysymyksiin. Valtiovarainministeriö toteaa, että lapsibudjetointi on perusteltua toteuttaa siten, että siinä tarkastellaan koko lapsi-ikäluokkaa ja sen lisäksi esimerkiksi lasten syrjäytymisen ehkäisyä (tai muuta yhteiskunnan kannalta ns. ilkeää ongelmaa), kuten valtion vuoden 2022 talousarvioesityksessä on toimittu. Lisäksi on perusteltua - ja liittyen myös lapsenoikeuksien sopimukseen - että tarkastelu kohdistetaan alle 18-vuotiaisiin lapsiin. Yksilön, yhteiskunnan ja julkisen talouden näkökulmasta on aivan keskeisintä puuttua ongelmallisiin tilanteisiin ja ns. ilkeisiin ongelmiin ajoissa. Suurin vaikutus kaikkien kannalta (ml. kustannukset) saadaan puuttumalla pikkulapsiin ja toisaalta heidän vanhempiinsa. Yksilön, yhteiskunnan mutta myös kustannusten kannalta erilaisissa toimissa ollaan auttamattomasti myöhässä, jos tarkastelu ja siten myös toimenpiteet kohdennetaan esim. 15-29–vuotiaisiin henkilöihin. Myös Hillin ym. (2017) tutkimus, johon tarkastelussa viitataan, osoittaa tämän. Tutkimuksen tausta-aineistojen perusteella esim. riskiluokkaan (RL) 3 ja 4 kuuluvien henkilöiden elinkaarikustannuksista 43 prosenttia (RL 3) ja 54 prosenttia (RL4) muodostuu asianomaisen henkilön 18 ikävuoteen mennessä. Vaikka näillä henkilöillä palvelujen käyttöä on useilla eri sektoreilla, aivan valtaosa syrjäytymisen kustannuksista muodostuu lastensuojelusta. Tästä syystä kunnissa ja hyvinvointialueilla on kehitettävä jo olemassa olevien ja hyvin toimivien palvelujen, kuten neuvoloiden ja lapsiperheiden kotihoidon lisäksi erilaisia kynnyksettömiä ja helposti lähestyttäviä palveluja, joissa on tilanteen mukaan oltava digitaalisia tai fyysisiä moniammatillisia vastaanottoja. Lisäksi kaikki syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvät toimet tulee kytkeä osaksi palvelujen järjestäjien vakituista toimintaa, niin koulujen ja oppilaitosten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen osalta, nykyisten erillisten maksusitoumus- ym. eriytettyjen toimien sijaan.

1.3 Kehitetään johtamista yhdyspinnoilla

Raportissa suositellaan hyvinvointialueiden strategisiin asiakirjoihin, huomioitavaksi erikseen yhdyspintojen johtamisen tärkeys ja kirjataan myös selkeät ja mitattavissa olevat tavoitteet, miten ehkäistään nuorten syrjäytymistä. Tavoitteet tulisi kirjata paitsi hyvinvointialuestrategiaan myös hyvinvointialueen palvelustrategiaan sekä sitä täydentävään lasten ja perheiden hyvinvointisuunnitelmaan. Nuorten syrjäytymistä ehkäisevä toiminta tulisi kirjata hyvinvointisuunnitelmaan omaksi osiokseen.

Valtiovarainministeriö huomauttaa, että vaikka tahtotila on hyvä, erilaisia strategioihin liittyviä suosituksia on jo lukuisia. Epävarmuus siitä, miten nämä strategiat muuntuisivat tekemiseksi, jää olemaan.

Raportissa suositellaan myös, että (hyvinvointialueen) budjetissa tulisi myös varata riittävät resurssit tämän toiminnan toteuttamiseksi. Valtiovarainministeriö toteaa, että kaikkiin hyvinvointialueiden lakisääteisten palvelujen toteuttamiseen tulee varata riittävät resurssit.

2 Palvelutuotannon suositukset

Raportissa suositellaan nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi allianssimallia. Sikäli, kun tämän tutkimuksen havainto allianssimallin hyvästä kustannusvaikuttavuudesta on oikea, tätä suositusta voitaisiin levittää alueille esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön toimesta hyvinvointialueiden kanssa käytävien neuvottelujen yhteydessä.

3. Asiakastason suositukset

Raportissa tunnistetaan hyvin nuorten ja palvelujärjestelmän hajanaisuus, nuoren ”pompottelu” palvelujärjestelmässä ja riski siitä, että nuoren palveluntarve ja palvelujen tarjonta eivät kohtaa. Keskeisenä toimena asiantilan korjaamiseksi suositellaan nuoren kanssa tehtäväksi yhteinen tavoite- ja toteutumissuunnitelma, johon nuori sitoutuu. Samoin suositellaan, että henkilö, johon nuori ottaa yhteyttä, mahdollisuuksien mukaan auttaisi nuorta tai ohjaisi hänet kerralla oikeaan paikkaan. Valtiovarainministeriö kannattaa ns. pompottelun vähentämiseen liittyviä tavoitteita, ja ehdottaa, että suositusta voitaisiin levittää alueille esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön toimesta hyvinvointialueiden kanssa käytävien neuvottelujen yhteydessä.

Osin raportin asiakastason suositukset jäävät hallintokeskeisiksi. Valtiovarainministeriön käsityksen mukaan esimerkiksi nuorten – ja lasten vanhempien - päihteidenkäytön vähentämiseen olisi hyvä kiinnittää nykyistä enemmän huomiota, samoin siihen, miten opettajille kertyvä tieto lapsen/nuoren syrjäytymisriskistä saataisiin paremmin siirtymään hyvinvointialueelle koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon.

Tero Tyni

budjettineuvos

Valtiovarainministeriö, budjettiosasto

Piia Pekola

Erityisasiantuntija
Valtiovarainministeriö, budjettiosasto